

## Harderwijker huizen op het buitenmuseum

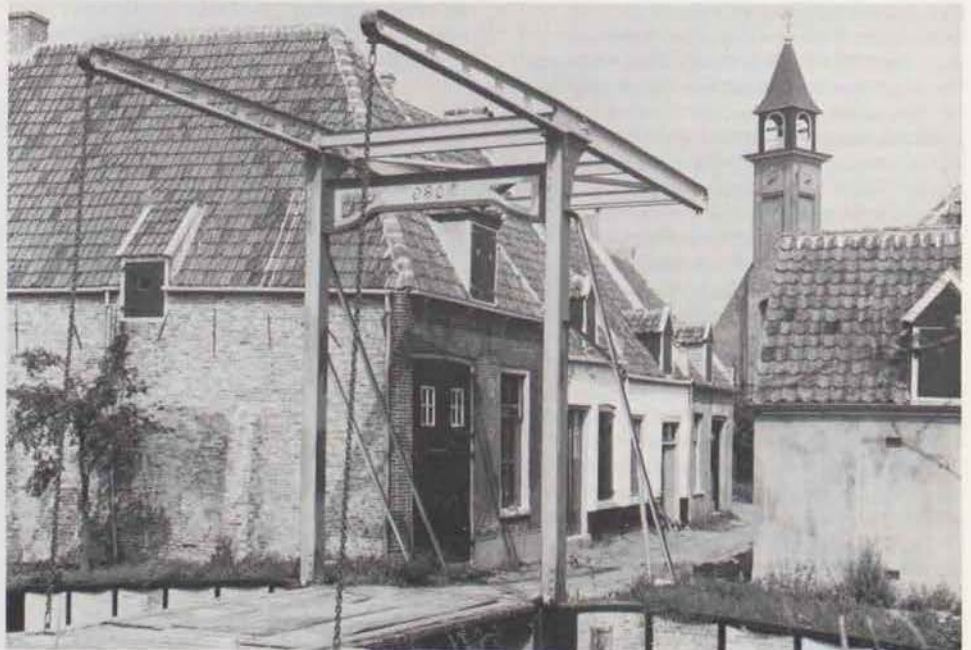
In de Nieuwsbrief 1977 nummer 1 kwam een beschouwing voor over de Harderwijker huizen van de Vulderstraat en de Vuldersbrink, die in verband met noodzakelijk geachte afbraak te Harderwijk waren overgebracht naar Enkhuizen en in opbouw waren als Harderwijker buurt op het Buitenmuseum. Er is daarmee intussen zoveel voortgang gemaakt dat wij bijna kunnen zeggen dat de buurt deze zomer zal zijn afgebouwd en er een bijzonder aantrekkelijk en acceptabel geheel van een stukje oude stadsstructuur is ontstaan.

In verband met de keuze van Harderwijk als vergaderplaats voor de voorjaarsbijeenkomst van de 'Vrienden' vragen wij opnieuw aandacht voor de Harderwijker huizen. Wij willen daarbij niet zozeer ingaan op het uiterlijk voorkomen van de panden, maar meer op het inwendige en de directe omgeving in de buurt met alles wat daarbij behoort zoals schuttingen, kleine muurtjes en schuurtjes, straatjes en rioolkolken, enz.

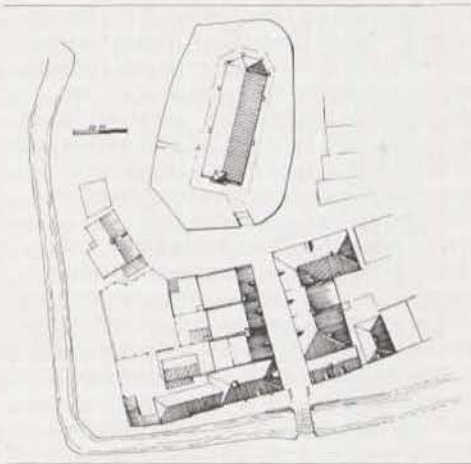
Daarover is in de beschouwing van het vorige jaar niet gesproken. Toen was de opbouw van de panden primair. Nu deze goeddeels is gerealiseerd komt de afwerking in details aan de orde. De opbouw van het Zuiderzeedorp, dat 'Buitenmuseum' wordt genoemd, is veel meer dan alleen maar het bouwen van huisomhulsels. Het is een totale reconstructie van een buurtverleden, hoe moeilijk dat ook is, omdat wij niet denken in individuele huizen alleen, maar meer in de structuren van buurten uit de verschillende plaatsen langs de kust van de Zuiderzee.

De Harderwijker buurt is op het Buitenmuseum-in-woording, en zal het ook in de toekomst zijn, een heel belangrijk element nabij de ingang van het Buitenmuseum. Hoe die toegang nu precies gaat worden weten wij nog niet exact, het is nog in studie. Maar het is vrijwel zeker dat de brug van Jorwerd met de daarachter liggende Harderwijkerstraat, in de richting van de kapel van Den Oever, een tamelijk gesloten bouwgeheel wordt bij de ingang.

De Harderwijkerstraat tussen de brug van Jorwerd en de kapel van Den Oever. Voorgond links het pand van de familie Hieter.







Plattegrond van de Harderwijkbuurt met kapel en links het postkantoor, beide uit Den Oever.

Gaan wij over de ijzeren brug uit het Friese Jorwerd - de brug dateert van 1915 - dan komen wij eerst aan de linker zijde van de straat die naar de kapel is gericht bij een pand dat de museumstaf kent onder de code H.K. 10 ofwel de stadsboerderij van de familie Hieter uit de Grote Poortstraat te Harderwijk. Het is een groot pand met een blinde muur langs de gracht. De muur is gereconstrueerd met scheve en kromme vormen, overeenkomend met de oorspronkelijke situatie. Het pand-Hieter zal weer als boerderij worden ingericht, waartoe onder andere wagens zullen worden geplaatst op de deel. Met stallen spoelruimte achter de deel, buiten een paardestal en daarachter hokjes en afdakjes voor klein vee, lijkt het nu al of het pand er reeds stond voordat met de bouw van het museum werd begonnen.

Naast het genoemde pand aan de linkerzijde van de straat staan drie huizen, die in de opbouwfase van het Buitenmuseum voorlopig te boek staan als H.K.7, H.K.8 en H.K.9 uit de Vulderstraat, waarvan de bewoners oorspronkelijk achterburen waren van de bewoners van het pand H.K. 10.

Het pand H.K.7 was geheel leeggesloopt bij verwerving. Het was oorspronkelijk eveneens een boerderij. Dit pand is nu voor toilet-ruimte ingericht met dames-, heren-, kinderen gehandicapten-toiletten.

Achter H.K.7 is de reconstructie gemaakt van een stenen schuur, om de gehele situatie te completeren van de oorspronkelijke achtererven. Deze schuur is nu de dienstruimte ten behoeve van de museum-tuindienst, die voor het onderhoud van beplantingen, erven, tuintjes en gras zorgt.

Het daarachter geplaatste pand H.K.8 is een boerderij in oude staat, met een paar brede toegangsdeuren tot de deel voor de wagenstalling met daarnaast een woonkamer met één bedstee, waaronder een klein keldertje is. Daarachter, open verbonden met de deel, is een stal voor ongeveer 5 koeien. De hooiberging was onder het grote dak. Voor het aanvoeren van het hooi was er een hijsluik aan de straatkant. Het pand had - en krijgt nu ook weer - een klein achtererfje met een houten schuurtje.

Dan is er nu aan de linker straatkant ook het pand H.K.9, dat ook een boerderij is geweest, maar dat in deze eeuw tot woning werd verbouwd. De bedoeling is dit pand nu als smederij - voor een hoef- en kachelsmid - te gaan inrichten, met een travalje voor het beslaan van paarden op de stoep, buiten op straat. Op het achtererfje was en is een kolenhok en een WC-hokje.

Achter dit gehele blok van vier panden is nu een grote ruimte als binnentuin gereserveerd, waarvan een moestuin zal worden gemaakt, zoals de situatie oorspronkelijk was tussen Vulderstraat en Groe Poortstraat. Aan de rechterzijde van de Harderwijkstraat, vanaf de Jorwerder ophaalbrug, is er eerst het pand H.K.5 dat twee woninkjes omvatte op de hoek van de Vulderstraat en wel dat van de schoenmaker Van Beek en dat van de familie Karsen. Deze ruimten zijn voorlopig als dienstruimten in gebruik, maar krijgen waarschijnlijk op de duur een andere bestemming. Onder meer zijn er voorlopig de bewakingsdienst, een EHBO-post en de telefooncentrale in ondergebracht. Het is echter ook mogelijk dat deze situatie zodanig voldoet dat deze ook na het openen van het Buitenmuseum zal worden gecontinueerd.

Achter dit genoemde pand, niet aan de straat, maar rechts achter, aan de gracht gelegen, is een klein, vrijstand perceel, dat oorspronkelijk in eigendom was van de familie Hamstra: H.K.6, waarin nu bewakingspersoneel een onderdak heeft gevonden, voor de terreincontrole bij dag en nacht.

Aan de straat, voorbij H.K.5 staat het pand H.K.4, de voormalige woning van de familie Petersen, waarvan de man visventer was in Harderwijk. Er is dan ook de stallingspaats voor de viskar. Gemeenschappelijk met dit pand heeft H.K.3 een binnenmuur. Dit H.K.3 was de woning van Dirk Veldman. Dat pandje wordt nu als bakkerij met woning ingericht.

Als winkelbetimmering wordt een betimmering aangebracht uit een tot winkeltje verbouwde boerderij uit de Grote Poortstraat. Er wordt getracht dit pandje als zodanig te laten functioneren met een bakkerij met winkel na de opening van het Buitenmuseum. De bakkerij is achter de winkel gelegen.

Tenslotte het pand H.K.2, het dichtst bij de kapel gelegen huis van dit grote uit vier panden bestaande huizenblok. Op de kaart van Blaeu staat voor dit huizenblok een groot, laat-middeleeuws pand getekend. Daaruit zijn deze, nu naar het museum overgebrachte en herbouwde panden, voortgekomen door allerlei verbouwingen in de loop van de honderden jaren na de late Middeleeuwen. Wij hebben daaromtrent al in de eerder genoemde nieuwsbrief geschreven.

H.K.2 was daarvan laatstelijk de boerderij van Loo Walter op de hoek van de Oliestraat. Het pand is ingewikkeld ingedeeld, onder andere doordat een vroeger woninkje in de Oliestraat bij het pand is getrokken, door de aanwezigheid van verschillende keldertjes en doordat er onderscheiden hoogten - en dus trapjes - voorkomen door de verdiepinkjes. De indeling is als volgt: er is een deel met een stal voor een paard en enkele koeien. Daarachter is een keukentje en een woonkamer boven een kelder, waarin kleinvee werd gestald. Er waren keldertjes onder de bedsteden. Achter de woonkamer bevinden zich een spoelruimte en een kalverhok. Achter de keuken is een klein binnenplaatsje met een varkenshok. Dit binnenplaatsje is nu bij de herbouw overdekt en in gebruik genomen als de ruimte voor de centrale verwarming voor de buurt, nodig om de panden te kunnen gebruiken en om te voorkomen dat ze weer achteruit gaan wanneer er niet wordt gestookt

gedurende de wintermaanden. De boerderij H.K.2 zal geheel opnieuw worden ingericht, waartoe nog veel onderzoek en gesprekken met voormalige gebruikers zullen moeten plaats vinden. Het geheel is nu zover afgewerkt dat de straten en stoepen gereed kunnen worden gemaakt en ten dele al deze zomer gereed zijn. Een onderzoek naar de rioolkolken en afvoergoten voor regenwater in het straatje is aan de gang teneinde zo nauwkeurig mogelijke reconstructie van de totale buurt van Harderwijk af te ronden.